

ZASADY WSPÓLDZIAŁANIA PAŃSTWA Z KOŚCIOŁEM NA RZECZ FORMACJI DO ZAWARCIA MAŁŻEŃSTWA I ZAŁOŻENIA RODZINY

PRINCIPLES OF STATE AND CHURCH COOPERATION FOR MARRIAGE AND FAMILY FORMATION

Ks. prof. dr hab. Józef Krzywda

Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie, Polska
e-mail: jozefkrzywda@misjonarze.pl; <https://orcid.org/0000-0002-8369-3257>

Abstrakt

Temat w brzmieniu: *Zasady współdziałania Państwa z Kościołem na rzecz formacji do zawarcia małżeństwa i założenia rodziny* wydaje się – na pierwszy rzut oka – tematem co najmniej „roszczeniowym”. Autor wychodzi wszakże z założenia, iż współdziałanie, jakie powinno występować między obu podmiotami władzy na rzecz dobra rodziny może w pewnych obszarach mieć charakter bezpośrednio, w innych, pośredniego współdziałania. Otóż pośrednie współdziałanie Państwa z Kościołem na rzecz formacji do zawarcia małżeństwa i założenia rodziny, winno znaleźć odpowiedni wymiar i swoje właściwe miejsce. Kwestie te stały się przedmiotem refleksji części 3 artykułu, w punkcie sygnowanym 3.2. pod tytułem: *Obowiązek współdziałania Państwa z Kościołem na rzecz formacji do życia w małżeństwie i rodzinie*. Natomiast dwa poprzednie części: 1. *Relektura genezy instytucji małżeństwa i rodziny* oraz 2. *Potrzeba wzmacniania świadomości wartości małżeństwa i rodziny*, mają na celu podkreślenie szczególnej roli Kościoła i Państwa w promocji małżeństwa i rodziny w świetle wymagań stawianych małżeństwu i rodzinie, zgodnie z nauką Kościoła oraz w świetle zasad prawa kościelnego i państwowego.

Słowa kluczowe: małżeństwo, rodzina, Kościół, państwo, formacja, współpraca

Abstract

The topic as follows: *Principles of State and Church cooperation for marriage and family formation*, seems to be at least “claiming” at a first glance. Author believes, however, the cooperation between the two above-mentioned subjects of power might appear in different areas for the good of the family, and might be

both direct and indirect in some or other areas of cooperation. Therefore, indirect State and Church cooperation for marriage and family formation should take place in the matter of marriage formation and family foundation, this is the subject of my reflection in part 3, the point 3.2. entitled: *The cooperation duty between State and Church for a life formation in marriage and family*. The two previous parts: 1. *Re-reading the genesis of the institution of marriage and family* and 2. *The need to strengthen the awareness of the value of marriage and family* ought to emphasise the special role of Church and State in the promotion of marriage and family in the light of the requirements for marriage and family with respect to the teaching of Church and the principles of church and state law.

Keywords: marriage, family, Church, state, formation, cooperation

Wprowadzenie

Małżeństwo oraz wywodząca się z niej rodzina, ciesząc się od zawsze wyjątkową pozycją i znaczeniem w życiu społeczeństw i narodów, jest szczególnym obiektem troski i ochrony ze strony Kościoła i Państwa. Obie zaś instytucje, tym skuteczniej i efektywniej wywiązują się z tej pryncypialnej roli, im lepsza występuje między nimi zgoda: współdziałanie i współpraca, czego wymaga pozytywny stosunek wzajemnych odniesień obu instytucji.

Jeśli idzie o postawę i stanowisko Kościoła, dla którego pierwszym i nadrzędnym powołaniem jest służba człowiekowi – w perspektywie jego dobra duchowego, moralnego i w rezultacie zbawienia – rodzina staje się pierwszym i uprzywilejowanym miejscem jego działalności. Dlatego *Katechizm Kościoła Katolickiego* przypomina: „[...] powołanie do małżeństwa jest wpisane w samą naturę mężczyzny i kobiety, którzy wyszli z ręki Stwórcy”¹. A chociaż naturalna postać i wymiar rodziny: narodziny oraz zewnętrzne instytucjonalne formy jej życia zdają się redukować życie ludzkie do sfery czysto naturalnej to, jak naucza Kościół na podstawie Objawienia: „Małżeństwo nie jest instytucją czysto ludzką, mimo iż w ciągu wieków mogło ulegać licznym zmianom w różnych kulturach, strukturach społecznych i postawach duchowych” (KKK 1603).

W związku z powyższym, rodzi się nieodmiennie towarzyszące Kościołowi i badaczom problematyki małżeństwa i rodziny oraz ustawodawcom pytanie: czy uczyniono wystarczająco dużo, co należało uczynić, by instytucja

---

¹ *Catechismus Catholicae Ecclesiae*, Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano 1997; tekst polski: *Katechizm Kościoła Katolickiego*, Pallottinum, Poznań 2002, nr 1603 [dalej: KKK].

małżeństwa i rodzina otrzymały należne im uznanie oraz godne ich wartości i znaczeniu zainteresowanie? Tej właśnie problematyce, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeby odpowiedniej formacji do małżeństwa i rodziny – tak ze strony Kościoła, jak i Państwa – w ich wzajemnym współdziałaniu zostanie poświęcona uwaga i rozważanie.

1. Relektura genezy instytucji małżeństwa i rodziny

Każda instytucjonalna rzeczywistość; owszem, jej istotny element; w rozważanym przypadku małżeństwo i rodzina – mając szczególnie na uwadze celowościowy fakt ich powstania, następnie istnienia i funkcjonowania – znacząco wyjaśniają taką a nie inną ich naturę i strukturę, właśnie w świetle ich początku (Rdz 1,27)².

Rzec można, iż szczęśliwie (nie przypadkowo) zdarzyło się, iż ten szczególnie temat zyskał mocne i jasne uznanie oraz potwierdzenie ze strony Chrystusa w trakcie Jego rozmowy z faryzeuszami (Mt 19,3-7). Tej też sprawie (w naszym czasie – współcześnie), odnosząc się do nauki II Soboru Watykańskiego – Jan Paweł II poświęcił, z właściwą sobie intuicją i wnikliwością, uwagę głównie w: *Familiaris consortio*³, *Liście do rodzin*⁴ oraz *Evangelium vitae*⁵.

1.1. Powołanie do życia w małżeństwie i rodzinie

Jak ściśle i nierozzerwalnie złączył Bóg akt stworzenia człowieka z jego powołaniem, z jego misją i zadaniami, świadczy Jego szczególne błogosławieństwo, skierowane do pierwszych ludzi: „Bądźcie płodni i rozmnażajcie się, abyście zaludnili ziemię i uczynili ją sobie poddaną” (Rdz 1,28).

² *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych*, wydanie piąte Biblii Tysiąclecia na nowo opracowane i poprawione, Pallottinum, Poznań 2003.

³ Ioannes Paulus PP. II, Adhortatio apostolica *Familiaris consortio* de familiae christianae muneribus in mundo huius temporis (22.11.1981), AAS 74 (1982), s. 81-191; tekst polski: Jan Paweł II, Adhortacja apostolska *Familiaris consortio*. O zadaniach rodziny chrześcijańskiej w świecie współczesnym, Drukarnia Watykańska „Polyglotta”, Watykan 1981 [dalej: FC].

⁴ Jan Paweł II, *List do rodzin* (02.02.1994), Tygodnik Katolicki „Niedziela”, Częstochowa 1994 [dalej: LR].

⁵ Ioannes Paulus PP. II, Litterae encyclicae de vitae humanae inviolabili bono *Evangelium vitae* (25.03.1995), AAS 87 (1995), s. 401-522; tekst polski w: *Encykliki Ojca Świętego Jana Pawła II*, Wydawnictwo Znak, Kraków 1996 [dalej: EV].

Objasniając tę podstawową prawdę, Jan Paweł II – odwołując się do nauki Soboru⁶ – podkreślił: „Bronić życia i umacniać je, oto zadanie, które Bóg powierza każdemu człowiekowi, powołując go – jako swój żywy obraz – do udziału w Jego panowaniu nad światem” (EV 42). Kwestie te – jak wspomniano – Papież obszernie i dogłębnie omawiał w adresowanych szczególnie do małżonków i rodzin: FC 11 i LR.

Nawiązując we wspomnianych dokumentach do nauki Soboru Watykańskiego II, Jan Paweł II, sam będąc aktywnym jego uczestnikiem z niepokojem zapisał: „Epoka nasza bardziej niż czasy ubiegłe potrzebuje takiej mądrości, która by wszelkie rzeczy nowe, jakie człowiek odkrywa, czyniła bardziej ludzkimi. Przyszłym losom świata grozi bowiem niebezpieczeństwo, jeśli ludzie nie staną się mądrzejsi” (FC 8). „To właśnie przymierze z Mądrością Bożą – podkreślał – winno być głębiej przywrócone dzisiejszej kulturze. Każdy człowiek staje się uczestnikiem tej Mądrości w samym akcie stwórczym Boga. Tylko dochowując wierności temu przymierzemu – konkludował profetycznie – rodziny dzisiejsze będą mogły przyczynić się do budowania świata opartego na większej sprawiedliwości i braterstwie (FC 8). Nadto warto odnotować, iż te doniosłe uwagi, zawarte szczególnie w FC, stanowiły istotne echo *Karty Praw Rodziny*⁷, przedłożone rok wcześniej przez Stolicę Apostolską wszystkim ludziom, instytucjom i władzom – zainteresowanym misją rodziny w świecie współczesnym, co z kolei, dwa lata później, usankcjonował ustawodawca w Kodeksie Prawa Kanonicznego⁸.

⁶ Sacrosanctum Concilium Oecumenicum Vaticanum II, Constitutio pastoralis de Ecclesia in mundo huius temporis *Gaudium et spes* (07.12.1965), AAS 58 (1966), p. 1025-115 [dalej: GS], nr 51.

⁷ Pontificio Consiglio per la Famiglia, *Carta dei diritti della famiglia* (22.10.1983), w: *Enchiridion della Famiglia. Documenti Magisteriali e Pastoralis su Famiglia e Vita 1965-2004*, red. Pontificio Consiglio per la Famiglia, EDB, Bologna 2004, s. 1489-506; tekst polski: *Karta Praw Rodziny*, Wydawnictwo Wrocławskiej Księgarni Archidiecezjalnej TUM, Wrocław 1994 [dalej: KPR].

⁸ *Codex Iuris Canonici auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus* (25.01.1983), AAS 75 (1983), pars II, s. 1-317; tekst polski: *Kodeks Prawa Kanonicznego promulgowany przez papieża Jana Pawła II w dniu 25 stycznia 1983 roku*. Stan prawny na dzień 18 maja 2022 roku. Zaktualizowany przekład na język polski, Pallottinum, Poznań 2022 [dalej: KPK/83], kan. 1055 § 1 i 1057 § 1-2.

1.2. Prawo i obowiązek małżonków do założenia rodziny

Wypada w tym kontekście odnotować, iż nowe miano, jakie otrzymało małżeństwo: *Matrimoniale foedus* – przymierze małżeńskie⁹, jest ścisłym nawiązaniem do pierwszego Przymierza, zawartego przez Boga z pierwszym człowiekiem: z mężczyzną i kobietą, w akcie stworzenia pierwszych ludzi. Innymi słowy: Bóg stwarzając człowieka, tym samym aktem stwarzał małżeńskie przymierze: przymierze ze Sobą oraz przymierze pierwszych ludzi między nimi samymi¹⁰. Tak więc oba opisy stworzenia pierwszych ludzi, a zwłaszcza drugi (w drugim rozdziale *Księgi Rodzaju*), wskazuje na to, że „mężczyzna i kobieta zostali stworzeni wzajemnie dla siebie [...]: «A tak już nie są dwoje, lecz jedno ciało» (Mt 19,6)” (KKK 1605). Ten zaś jedyny w swym rodzaju fakt stwarzał sytuację zobowiązującą obojga do realizacji Boskiej decyzji. „Dlatego – jak zapisano – mężczyzna opuszcza ojca swego i matkę swoją i łączy się ze swoją żoną tak ściśle, że stają się jednym ciałem” (Rdz 2,24). Zatem – rzecz można – w akcie stworzenia człowieka: mężczyzny i kobiety na obraz Boży i podobieństwo Boże, Bóg, tym samym, powołał do istnienia rodzinę.

Prawdę tę uwydatnił szczególnie Sobór Watykański II w słowach: „To sam Bóg jest twórcą małżeństwa wyposażonego w różne dobra i cele; wszystkie one mają ogromne znaczenie dla przedłużenia rodzaju ludzkiego, rozwoju osobowego i życia wiecznego poszczególnych członków rodziny oraz do godności, trwałości, pokoju i pomyślności rodziny, i całego rodzaju ludzkiego” (GS 48). Dlatego dodano: „Instytucja małżeństwa i miłość małżeńska z natury są ukierunkowane na prokreację i wychowanie potomstwa, a to stanowi jakby ukoronowanie powołania małżonków” (FC 11)¹¹.

⁹ Kan. 1055 § 1: „*Matrimoniale foedus, quo vir et mulier inter se totius vitae consortium constituunt, indole sua naturali ad bonum coniugum atque ad prolis generationem et educationem ordinatum, a Christo Domino ad sacramenti dignitatem inter baptisatos evectum est*”.

¹⁰ „Stworzył więc Bóg człowieka na swój obraz, na obraz Boży go stworzył: stworzył mężczyznę i niewiastę” (Rdz 1,27). Por. Rdz 2,22-24. Zob. Chiappetta 1990, 9-15; Styczeń 1981, 19-29.

¹¹ Por. Międzynarodowa Komisja Teologiczna, *Doktryna katolicka o sakramencie małżeństwa* (1977), w: *Od wiary do teologii. Dokumenty Międzynarodowej Komisji Teologicznej 1969-1996*, red. J. Królikowski, Wydawnictwo Księży Sercanów, Kraków 2000, s. 89-110, tutaj s. 90-92, 96. Zob. Scola 2000, 70-76; Corecco 1990, 185-93; Góralski 2006, 25-31; Pawlúk 1996, 20-21.

2. Potrzeba wzmocnienia świadomości wartości małżeństwa i rodziny

Sformułowanie drugiej części zostało podyktowane szczególnym zapisem prawodawcy otwierającym regulacje obowiązującego aktualnie prawa małżeńskiego. A mianowicie pod VII tytułem *Małżeństwo*, po wstępnych uwagach odnoszących się do instytucji małżeństwa, rozdział I został zatytułowany: *Pasterska troska i czynności poprzedzające zawarcie małżeństwa* (kan. 1063). Rzecz znamienna, że spośród dziesięciu kanonów: 1063-1072 KPK/83, norma kan. 1063 została poświęcona szczególnej trosce pasterskiej o przygotowanie do zawarcia małżeństwa; tym samym – w dalszej perspektywie – do założenia rodziny. Warto w związku z tym odnotować, że prawodawca *po raz pierwszy* [wyróżnienie: J.K.] – w sposób tak wyrazisty – określając szczegółowo formy i sposoby przygotowania do małżeństwa nakłada na duszpasterzy ścisły obowiązek troski o to, „aby własna wspólnota kościelna świadczyła wiernym pomoc, dzięki której stan małżeński zachowa ducha chrześcijańskiego i będzie się doskonalił” (kan. 1063), co zostanie w dalszej refleksji rozwinięte.

2.1. Rola Kościoła w procesie budzenia świadomości wartości małżeństwa i rodziny

Obszerny zapis normy kan. 1063 (w czterech punktach) określa dyrektywy i wskazania, nakładając obowiązek – jak wspomniano – zorganizowania pasterskich form pomocy, celem przygotowania do małżeństwa; w dalszym planie – do założenia rodziny (kan. 1063). Ujęte w czterech punktach wskazania poprzedza jakże istotne i ważne: owo szczególne wezwanie do obowiązku troski duszpasterzy o to, „[...] aby własna wspólnota kościelna świadczyła pomoc, dzięki której stan małżeński zachowa ducha chrześcijańskiego i będzie się doskonalił” (kan. 1063). A ponieważ pierwszą, własną wspólnotą kościelną w Kościele partykularnym jest parafia powierzona proboszczowi jako jej własnemu pasterzowi (kan. 515 § 1), jemu, jako pierwszemu spośród innych pasterzy, przypada obowiązek troski, co szczególnie określa norma kan. 528¹². Jak istotnym i doniosłym jest ten obowiązek – Kościół, czerpiąc wiedzę z doświadczenia, autorytatywnie stwierdza: „dzięki tej pomocy stan małżeński zachowa ducha chrześcijańskiego

---

¹² Zob. kan. 529 § 1-2.

i będzie się doskonalili” (kan. 1063). Jak winna być zorganizowana ta pomoc znakomicie sugeruje m.in. wybitny kanonista Luigi Chiappetta, który komentując wspomniane dyspozycje kan. 1063, powołuje się wprost na wskazania Jana Pawła II zaczerpnięte z FC 70 [Chiappetta 1990, 63-69]¹³. Natomiast instytucjonalne zorganizowanie tego rodzaju pomocy prawodawca powierza ordynariuszowi miejsca, który – jak się poleca – skorzysta: „[...] z uwzględnieniem, gdy się to wyda pożyteczne, zdania mężczyzn i kobiet odznaczających się wiedzą i doświadczeniem” (kan. 1064)¹⁴. Wypada jednak zauważyć, że powyższe sformułowanie normy w brzmieniu: „z uwzględnieniem także, gdy się to wyda pożyteczne, zdania mężczyzn i kobiet odznaczających się wiedzą i doświadczeniem”, może nieco zdumiewać, skoro Sobór (GS 52) i nauczanie Jana Pawła II przywiązuje wielką wagę do współpracy z wiernymi świeckimi, szczególnie w kwestiach związanych z problematyką małżeństwa i rodziny (FC 75).

2.2. Potrzeba aktywniejszego wkładu Państwa w kształtowanie świadomości wartości małżeństwa i rodziny

Postulat potrzeby (raczej konieczności) aktywniejszego wkładu Państwa w proces kształtowania świadomości wartości małżeństwa i rodziny staje się w obecnej rzeczywistości nie tylko wskazane, a raczej naglące. Jeśli bowiem z jednej strony wziąć pod uwagę wartość i znaczenie instytucji małżeństwa i rodziny (GS 48; FC 3, 14-15; KPR; LR); z drugiej poważne zagrożenia i związane z nimi aktualny trudny stan wielu małżeństw i rodzin, na które wskazywał II Sobór Watykański (GS 47), to nie można bezkrytycznie akceptować obecnego stanowiska władz publicznych względem małżeństwa i rodziny. A idzie nie tylko o regulacje prawne: aktualne określenia postanowień Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej¹⁵, o rozwinięcie ich w przepisach *Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego*¹⁶ oraz w innych aktach normatyw-

¹³ Zob. FC 71-75.

¹⁴ Zob. kan. 226 § 1, 228 § 1 i 2, 229 § 1-3; Ioannes Paulus PP. II, Adhortatio apostolica post-synodalis de vocatione et missione laicorum in Ecclesia et in mundo *Christifideles laici* (30.12.1988), AAS 81 (1989), s. 393-521, tekst polski: *Posynodalna adhortacja apostolska Christifideles laici Ojca Świętego Jana Pawła II*, Libreria Editrice Vaticana, Watykan 1988, nr 26.

¹⁵ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm. [dalej: Konstytucja].

¹⁶ Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – *Kodeks rodzinny i opiekuńczy*, Dz. U. z 1964 r., Nr 9, poz. 59 z późn. zm. [dalej: k.r.o.].

nych znajdujących swoje odbicie w instytucjach mających na celu wsparcie małżeństwa i rodziny.

Ilustrując, siłą rzeczy pokrótce (z uwagi na charakter opracowania) tak ważne zagadnienia i problemy, warto przywołać stwierdzenia jednego z wybitnych znawców problematyki, J. Winiarza, który konstatuje: „Przepisy k.r.o. nie definiują instytucji związku małżeńskiego. Ich tekstu nie poprzedza również preambuła, która by wskazywała na podstawowe cele uregulowań prawnych, ani też nie wyodrębniono w przepisach wstępnych podstawowych zasad prawa rodzinnego, jak to uczyniono w niektórych obcych ustawodawstwach. Te bowiem podstawowe zasady znalazły bezpośredni wyraz w postanowieniach Konstytucji, a ich rozwinięcie nastąpiło w przepisach k.r.o. oraz w innych aktach normatywnych” [Winiarz 1996, 39].

Upłynęło już przeszło 40 lat od ogłoszenia przez Stolicę Apostolską słynnego dokumentu *Karty Praw Rodziny*, opracowanej na życzenie Synodu Biskupów, z polecenia papieża Jana Pawła II, która „[...] jest skierowana przede wszystkim do rządów” (KPR, Preambuła). „Potwierdzając dla dobra społeczeństwa, powszechną świadomość podstawowych praw rodziny, „Karta” – jak podkreślono – dostarcza tym wszystkim, którzy dzielą odpowiedzialność za wspólne dobro, model i punkt odniesienia dla opracowania ustawodawstwa i polityki rodzinnej oraz ukierunkowanie dla programów działania” (KPR, s. 5). Szczególnym zaś ukonkretnieniem powyższego zapisu preambuły jest – niezależnie od licznych aluzji zawartych w innych artykułach – art. 3 KPR.

3. Współdziałanie Kościoła i Państwa w procesie formacji do małżeństwa i rodziny

Trzecia część artykułu zawiera swego rodzaju postulat i zarazem wniosek – wynikający z refleksji poprzednich dwóch części – sugerując pożądane współdziałanie obu podmiotów władzy: Kościoła i Państwa dla dobra rodziny i małżeństwa. Istnieje jednak większa – jak się wydaje – oraz pilna i realna potrzeba (a raczej konieczność) ściślejszego współdziałania (owszem współpracy) Kościoła i Państwa dla skuteczniejszej ochrony, obrony, a w konsekwencji stworzenia korzystnych warunków dla rozwoju małżeństwa i rodziny: dla ich własnego dobra, dla dobra Kościoła, ostatecznie dla narodu i Państwa. Wszystkie te bowiem instytucje i wspólnoty, ich losy, ich

efektywne i owocne funkcjonowanie, zależą od dynamiki i siły małżeństwa i rodziny.

3.1. Zakres i specyfika formacji do małżeństwa i rodziny ze strony Kościoła

Nawiązując do treści punktu 2.1. *Rola Kościoła w procesie budzenia świadomości wartości małżeństwa i rodziny*, należy ze szczególną uwagą – zgodnie z myślą ustawodawcy – odnieść się do zapisu treści kan. 1063, który w czterech szczegółowych dyspozycjach określa kolejne etapy niesienia pasterskiej pomocy wiernym w procesie przygotowania do małżeństwa oraz – w dalszej perspektywie – do założenia rodziny. Należy także – co wymaga szczególniejszej uwagi i podkreślenia – odnotować, że owa pasterska troska, jakiej wymaga ustawodawca, ma charakter obligatoryjnego nakazu (kan. 1063). Więcej: rzecz można, iż „mimo formalnie łagodnego” sformułowania normy – w jej treściowym wymiarze zawiera akcenty o charakterze „imperatywnym” [wyróżnienie – J.K.], co sugeruje nauczanie II Soboru Watykańskiego¹⁷ znacząco uwydatnione wyjaśnieniami i wskazaniem papieża Jana Pawła II (FC 66-67)¹⁸.

3.2. Obowiązek współdziałania Państwa z Kościołem na rzecz formacji do życia w małżeństwie i rodzinie

Mając na uwadze miejsce, znaczenie i rolę rodziny w życiu społecznym narodu, można sformułować pod adresem publicznych władz Państwa (na wszystkich jego szczeblach), jeśli nie postulat, to wyraźne życzenie określenia przez nie konkretnych form współdziałania z Kościołem na rzecz ich obowiązku troski formacji do życia w małżeństwie i rodzinie.

Warto w związku z tym odnieść się do – jakże istotnego – zapisu w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, który stanowi: „[...] Wszystkich, którzy dla dobra Trzeciej Rzeczypospolitej tę Konstytucję będą stosowali,

¹⁷ „Władza państwowa niech uważa za swoją świętą powinność uznawanie prawdziwej natury tych instytucji, ochronę ich i popieranie, strzeżenie moralności publicznej i sprzyjanie dobrobytowi domowemu. Należy zabezpieczyć prawa rodziców do rodzenia potomstwa i wychowania go na łonie rodziny. Niech przez przewidujące ustawodawstwo i różne poczynania doznają opieki oraz stosownej pomocy również ci, którzy niestety pozbawieni są dobrodziejstwa rodziny” (GS 52b).

¹⁸ Zob. Chiappetta 1990, 63-66.

wzywamy, *aby czynili to, dbając o zachowanie przyrodzonej godności człowieka, jego prawa do wolności i obowiązku solidarności z innymi [...] [wyóżnienie – J.K.]*” (Konstytucja, Preambuła).

Tak sformułowana konstytucyjna zasada upoważnia do oczekiwania od publicznych władz Państwa wspierania Kościoła w jego trosce o obowiązek o formację do życia w małżeństwie i rodzinie¹⁹.

Należy wszakże zauważyć, iż II rozdział k.r.o. zatytułowany *Stosunki między rodzicami a dziećmi* (art. 87-113), określający władzę rodzicielską, znacząco pokrywa się z zasadami KPK/83 (kan. 1134-1140). Tym samym można obiektywnie stwierdzić, iż jawi się (na bazie znaczących zbieżności obu porządków prawnych) płaszczyzna, a więc i potrzeba współdziałania Państwa z Kościołem w dziedzinie formacji i wychowania potomstwa. Zatem rzec można, że k.r.o. jest szczególnym wyrazem troski Państwa w dziedzinie ochrony i obrony małżeństwa i rodziny (z wyjątkiem art. 56 § 2-3; 57 § 1-2; 58 § 1-4). Kwestie te wnikliwie i dogłębnie ukazał J. Krukowski w artykule pt. *Małżeństwo fundamentem rodziny. Wprowadzenie do problematyki* [Krukowski 2017, 7-22].

Kończąc skrótowo ujęte zagadnienie wypada w kontekście omawianej problematyki uwydatnić istotną i fundamentalną cechę małżeństwa – na co zwraca szczególną uwagę cytowany wyżej autor, J. Winiarz, że: „Zasada trwałości małżeństwa, jakkolwiek nie wyrażona *expressis verbis* w Konstytucji ani w przepisach k.r.o., daje się wyprowadzić z całokształtu tych przepisów” [Winiarz 1996, 44-45]²⁰.

Zakończenie

Problematyka obecnego artykułu, ujęta w wielowarstwowo złożonym temacie, nie wyczerpując poruszonych zagadnień, owszem, powinna – jak się wydaje – znaleźć szersze zainteresowanie i pogłębienie. Idzie głównie o kwestie zawarte w części 1 i 2 obecnego artykułu, które należałoby ukazać w kontekście rzekomo „konkurencyjnych” tendencji, jakie coraz śmielej manifestują się w niektórych społecznościach i środowiskach. Konkretnie

¹⁹ Art. 18 Konstytucji zawiera jedynie stwierdzenie, że: „Małżeństwo jako związek kobiety i mężczyzny, rodzina, macierzyństwo i rodzicielstwo znajdują się pod ochroną i opieką Rzeczypospolitej Polskiej”.

²⁰ Zob. Chiappetta 1990, 26-27; Pawluk 1996, 46-48, 210-17; Góralski 2006, 248-56.

idzie o tzw. związki nieformalne czy związki homoseksualne, które niestety pretendują do rangi „równorzędnych” małżeństwu. A to – można by powiedzieć – zakrawa na próbę „zamachu” na naturalną, świętą instytucję małżeństwa, stanowiącego od zawsze fundament życia społecznego Kościoła i narodu, owszem, rodzaju ludzkiego. Nie podlega zatem kwestii, iż obie – należy podkreślić – rzeczywistości: instytucja małżeństwa oraz powstała na jej podstawie rodzina, wymagają pilnej i troskliwej ochrony; a w razie zagrożeń, adekwatnej obrony. Rzecz – z całą pewnością – nabiera szczególnego znaczenia, jeśli obie instytucje: Kościół i Państwo działają na tym polu zgodnie i solidarnie.

PIŚMIENNICTWO

- Chiappetta, Luigi. 1990. *Il matrimonio nella nuova legislazione canonica e concordataria*. Roma: Edizioni Dehoniane.
- Corecco, Eugenio. 1990. *Théologie et droit canon*. Fribourg: Éditions Universitaires.
- Góralski, Wojciech 2006. *Kościelne prawo małżeńskie*. Warszawa: Wydawnictwo UKSW.
- Krukowski, Józef. 2017. „Małżeństwo fundamentem rodziny. Wprowadzenie do problematyki.” W *Małżeństwo i rodzina w prawie kanonicznym i w prawie polskim*, red. Józef Krukowski, Mirosław Sitarz, i Janusz Gręźlikowski, 7-22. Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL.
- Pawluk, Tadeusz. 1996. *Prawo kanoniczne według Kodeksu Jana Pawła II*. T. 3: *Prawo małżeńskie*. Olsztyn: Warmińskie Wydawnictwo Diecezjalne.
- Scola, Angelo. 2000. „Bases teológicas de la sexualidad, del matrimonio y de familia.” W *El Matrimonio y su expresión canónica ante el III milenio, X Congreso intrnacional de Derecho Canónico*, red. Pedro Juan Viladrich Bataller, 67-88. Pamplona: EUNSA. Ediciones Universidad de Navarra, S.A.
- Styczeń, Tadeusz (ed.). 1981. *Jan Paweł II, Mężczyznę i niewiastę stworzył ich. Odkupienie ciała a sakramentalność małżeństwa*. Lublin: Wydawnictwo KUL.
- Winiarz, Jan. 1996. *Prawo rodzinne*. Wyd. 9. Warszawa: PWN.